

Слижук О. А. Формування природничої компетентності учнів 7класу НУШ у процесі вивчення фантастичних творів. *Мова й література у вимірах сьогодення: мовознавчий та лінгводидактичний аспекти*: Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції педагогічних, науково-педагогічних працівників та студентів (м. Чернігів, 21-22 лютого 2024 р.). Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2024. С. 222-224.

Слижук Олеся Алімівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
провідний науковий співробітник відділу
навчання української мови та літератури
Інституту педагогіки НАПН України
olesja_2014@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 7 КЛАСУ НУШ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФАНТАСТИЧНИХ ТВОРІВ

Анотація. У статті розглянуто систему компетентнісно орієнтованих завдань з української літератури, спрямовану на розвиток ключових компетентностей Нової української школи. Акцентовано на компетентнісному потенціалі художніх фантастичних творів. Запропоновано підходи до інтеграції навчальних завдань у процесі уроків літератури в 7 класі.

Ключові слова: урок літератури, читацька компетентність, ключові компетентності, Нова українська школа, підручник української літератури.

Основними завданнями реформування літературної освіти у процесі реалізації концепції «Нова українська школа» є оновлення змісту й пошук ефективних методик навчання. Пошук шляхів вирішення цих стратегічних завдань відбувається в процесі програмотворення, написання підручників та моделювання уроків літератури.

Модельна навчальна програма з української літератури для 7-9 класів авторського колективу Інституту педагогіки НАПН України [3] поєднує підходи НУШ – особистісно орієнтований, компетентнісний, діяльнісний, а також передбачає розгляд художніх творів як культурно-мистецького явища. Курс української літератури 7 класу побудовано за тематично-жанровим принципом, до його змісту включено твори класичні й сучасних авторів, які відповідають читацьким інтересам та віковим особливостям учнів: «...художні твори про

історичне минуле України, українську ідентичність, на воєнну тематику, про формування характеру та життєві випробування особистості. Також представлено твори, що викликають жвавий читацький і пізнавальний інтерес у семикласників/семикласниць. Їх цікавлять детективні, пригодницькі та фантастичні твори, а також твори про розкриття підліткових тем, зокрема взаємин із ровесниками й людьми старшого покоління, пригоди, фантастика, перше кохання тощо» [3, с. 3].

Особливу цікавість семикласників викликають художні твори з фантастичними елементами. Вивчення таких творів у початковій школі та на адаптаційному циклі базової середньої освіти викликає певні труднощі, адже «створений автором світ значно відрізняється від навколишньої дійсності, а підлітки 5-6 класів сприймають літературні твори наївно-реалістично» [4, с. 136]. Натомість в учнів 7 класу художня фантастика викликає найбільший інтерес. Крім цікавого сюжету, насиченого фантастичними елементами й деталями, який захоплює школярів, фантастичні твори мають значний потенціал для розвитку ключових компетентностей юних читачів.

Поняття «ключові компетентності» є одним основним у «Державному стандарті базової середньої освіти». Саме їх розвиток має сприяти досягненню мети освіти: «розвиток природних здібностей, інтересів, обдарувань учнів, формування компетентностей, необхідних для їх соціалізації та громадянської активності, свідомого вибору подальшого життєвого шляху та самореалізації, продовження навчання на рівні профільної освіти або здобуття професії, виховання відповідального, шанобливого ставлення до родини, суспільства, навколишнього природного середовища, національних та культурних цінностей українського народу» [2].

Методика формування окремих ключових компетентностей на уроках української літератури в 5-6 класах представлена у статтях та методичних рекомендаціях Ю. Бондаренка, Н. Грицак, Ж. Клименко, Л. Удовиченко, Т. Яценко та ін. Прийоми розвитку ключових компетентностей у 7-9 класах потребують обґрунтування й апробації.

У модельній навчальній програмі [3] та підручнику української літератури для 7 класу [5] представлений розділ «Фантастичні пригоди та фентезі», у якому вивчаються повість Олесея Бердника «Хто зважиться – вогняним наречеться» та роман Галини Пагутяк «Королівство». Вивчаючи ці твори, учні не тільки вдосконалять свої предметні вміння компетентних читачів, але й матимуть змогу розвивати ключові компетентності.

У процесі читання тексту повісті Олесея Бердника «Хто зважиться – вогняним наречеться» учні мають змогу розвивати природничу компетентність. У цікавій художній формі з цікавими фантастичними деталями учні дізнаються про грозу й метеорити, про спостереження за зоряним небом та наукові докази природних явищ. Разом із головними персонажами твору вони побувають у лісі, в горах Паміру і на далеких планетах. Цьому також сприятиме система запитань і завдань, спрямована на розвиток навичок критичного мислення, наприклад: «Як Каті вдалося переконати Славка в існуванні Країни Казки на Планеті Квітів? Чому ж Максим Іванович не зовсім повірив розповідям школярів? А ти віриш в існування позаземних цивілізацій? Які вони, на твою думку? Опиши природу й істот планети, які постали в твоїй уяві» [5, с. 254].

У процесі читання й інтерпретації роману-фентезі Галини Пагутяк «Королівство» семикласники також мають змогу розвивати свою компетентність «у галузі природничих наук, техніки і технологій, що передбачають формування наукового світогляду; здатність і готовність застосовувати відповідний комплекс наукових знань і методологій для пояснення світу природи; набуття досвіду дослідження природи та формулювання доказових висновків на основі отриманої інформації; розуміння змін, зумовлених людською діяльністю; відповідальність за наслідки такої діяльності» [3]. Із тексту твору постануть враження головних героїв про Львів, його парки, річки й околиці: Погулянку, Медову печеру, підземну річку, закуту в міському колекторі. Учні познайомляться з розумними тваринами, які можуть розмовляти – котами, мишами, тиграми, песиком та ін. У розділі «Літературний детектив» представлені уривки з повісті «Драconi, вперед!» Катерини Штанко, яка сприяє

ознайомленню з ботанічними уподобаннями головного персонажа Михася Вербицького.

Інтеграція запитань і завдань пошукового й дослідницького характеру в систему роботи з текстом художнього твору сприяє формуванню цілісному уявленню учнів про світ, природу, місце і роль в них людини та її особисту відповідальність за збереження й примноження всього живого на нашій планеті.

Отже, формуванню природничої компетентності семикласників у курсі української літератури сприятиме добір художніх текстів із компетентнісним потенціалом, побудова чіткої системи компетентнісно орієнтованих завдань та інтегрований підхід до розвитку предметної і ключових компетентностей учнів.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко Ю. І. Формування природничої компетентності школярів засобами української літератури. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені М. Гоголя)*. 2023. № 2. С. 26–36.

2. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/

3. Модельна навчальна програма «Українська література. 7-9 класи» / Т. Яценко, В. Пахаренко, О. Слижук, І. Тригуб. Київ : Педагогічна думка, 2023. 150 с.

4. Слижук О., Дев'ятко Н. Стратегії читання й інтерпретації фантастичної літератури в 5-6 класах нової української школи. *Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи в контексті євроінтеграції*: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції (Івано-Франківськ, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 19-20 травня 2022 р.) / Упор. Т. Качак. Івано-Франківськ, 2022. С. 135-138.

5. Українська література : підручник для 7 кл. закл. загальн. середн. освіти / Т. Яценко, В. Пахаренко, О. Слижук, І. Тригуб. Київ : Грамота, 2024. 288 с.

6. Яценко Т. О. Компетентнісно орієнтована літературна освіта в контексті завдань нової української школи. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні*

науки» (Ніжинський державний університет імені М. Гоголя). 2018. № 4. С. 43–48.